

Уређивачка политика часописа **Настава и васпитање**

Рецензентски поступак

Рецензенти

Настава и васпитање примењује поступак двостраног анонимног рецензирања свих радова. Сваки рукопис рецензирају барем два рецензента. Рецензенти делују независно један од другог и нису упознати са идентитетом другог рецензента. Рецензенти се бирају искључиво према томе да ли располажу релевантним знањима за оцену рукописа. Рецензенти не смеју бити из исте институције као аутори рукописа, нити бити њихови коаутори у скоријој прошлости. Евентуални предлози поименичних рецензената од стране аутора рукописа се не уважавају.

Рецензентски процес

Рукописи се упућују на рецензију тек након иницијалне оцене од стране уредника часописа да ли су, с обзиром на форму и тематски делокруг, подобни за објављивање у часопису. Уредник задржава право да након иницијалног прегледа одбије рукописе за које процени да: не задовољавају садржинске, формалне и етичке критеријуме који се постављају пред научне и стручне радове који се објављују у часописима; нису приређени у складу са *Упутством за ауторе*; не одговарају концепцији и тематском подручју часописа. Аутори добијају информацију о исходу иницијалне оцене рукописа, те уласку у процес рецензирања.

Циљ рецензије је да уредништву помогне у доношењу одлуке о томе да ли рад треба објавити или не, као и да се, по потреби, кроз процес комуникације са ауторима унапреди квалитет рукописа.

У редовним околностима поступак рецензирања траје највише четири недеље од момента прослеђивања рукописа рецензентима, а само изузетно до три месеца.

По добијању рецензија уредник доноси одлуку о објављивању, корекцији или одбијању рукописа. Сви аутори добијају информације о одлуци, при чему аутори чији су рукописи одбијени или аутори којима се рукописи враћају на корекцију добијају на увид рецензије.

У случају сумњи или приговора на квалитет рецензија, као и у случају када су одлуке рецензената опречне (како је описано у одељку *Разрешавање несагласности*) уредник ангажује додатне рецензенте. Ако процени да то није неопходно, уредник може донети одлуку и без тражења додатних рецензената уз давање образложења ауторима.

Током поступка рецензије уредник, по својој процени или на предлог рецензената, може да захтева од аутора да доставе додатне информације, укључујући и примарне податке, ако су оне неопходне за доношење суда о рукопису. Уредник и рецензенти морају да чувају такве информације као поверљиве и не смеју их употребити у друге сврхе.

Разрешавање несагласности

У случају да аутори имају озбиљне и основане замерке на рачун рецензије, уредништво проверава да ли је рецензија непристрасна и да ли задовољава академске стандарде. Ако се појави сумња у пристрасност или квалитет рецензије, уредник ангажује додатне рецензенте.

Додатни рецензенти се ангажују и у случају када су одлуке рецензентата (одбити/прихватити) међусобно опречне или на други начин непомирљиве.

Коначну одлуку о прихватању рукописа за објављивање доноси искључиво редник.

Одговорности

Одговорности аутора

Аутори потписивањем *Изјаве о ауторству*, која се доставља уз рукопис, гарантују да рукопис представља њихов оригиналан допринос, да нису повређена ауторска права и интелектуална својина других лица, да рукопис није објављен раније и да се не разматра за објављивање на другом месту. Непоштовање било којег од наведених предуслова, сматра се кршењем етичких стандарда, због чега се рукопис искључује из даљег разматрања за објављивање у часопису.

Аутори сnose сву одговорност за целокупни садржај рукописа. Рукопис не сме да садржи неосноване или незаконите тврдње, нити да крши права других лица. Аутори су дужни да се придржавају етичких стандарда који се односе на научноистраживачки рад.

Аутори су дужни да обезбеде да њихов ауторски тим наведен у рукопису обухвати сва и само она лица која су значајно допринела садржају рукописа. Уколико су у битним аспектима истраживачког пројекта и припреме рукописа учествовала и друга лица, која нису наведена као аутори, њихов допринос треба навести у посебној напомени на крају рада, а пре списка литературе (*Захвалница; Acknowledgements*).

Обавеза је аутора да у напомени у фусноти уз наслов рада наведу назив и кодну ознаку научно-истраживачког пројекта у оквиру кога је рад настао, као и пун назив институције која је финансијски подржала истраживање и писање рукописа.

У случају да је рад под истим или сличним насловом био изложен на неком скупу у виду усменог саопштења, детаљи о томе треба да буду наведени на истом месту (у напомени као фуснота уз наслов рада).

Аутори су дужни да потпуно и правилно цитирају изворе који су значајно утицали на садржај истраживања и рукописа. Делови рукописа, укључујући текст, једначине, слике или табеле, који су дословно преузети из других радова морају бити јасно означени знацима навода с прецизном ознаком места преузимања (броја странице), а ако су ти делови обимни, потребно је дати их у засебном параграфу.

Пуне референце свих извора који су коришћени у тексту и свих навода у тексту (цитата) морају бити наведене у засебном одељку (Литература или Референце) и то на

једнообразан начин, у складу са цитатним стилем који часопис користи. У одељку Литература наводе се само извори на које су се аутори реферисали у тексту, а не и остали извори употребљени приликом припреме рукописа.

Аутори су дужни да приликом припреме рукописа избегавају формулације које би могле открити њихов идентитет, као што су, на пример, препознатљиве аутореференце: „У нашем претходном раду...“, „Наше претходно истраживање...“

У случају кориговања рукописа аутори су дужни да у писаној форми упознају уредништво са изменама које су направили у тексту, наводећи број странице на којој се налази измена и образложење измене. У коригованом рукопису аутори су дужни да јасно означе измене извршене у складу са сугестијама рецензената.

У случају да аутори открију важну грешку у свом раду након његовог објављивања, дужни су да моментално о томе обавесте уредника (или издавача) и да сарађују на томе да се рад повуче или исправи.

Обавеза је аутора да у рукопису наведу да ли су у финансијском или било ком другом битном сукобу интереса који би могао да утиче на њихове резултате или интерпретацију резултата.

Предавањем рукописа аутори се обавезују на поштовање уређивачке политике часописа Настава и васпитање.

Одговорности уредништва

Уредник часописа доноси коначну одлуку о томе који ће рукописи бити објављени. Одлуке се доносе искључиво на основу вредности рукописа и морају бити ослобођене расних, полних/родних, верских, етничких или политичких предрасуда. Приликом доношења одлуке о објављивању уредник се руководи уређивачком политиком, водећи рачуна о законским прописима који се односе на клевету, кршења ауторских права и плагирање.

Чланови уредништва, укључујући уредника, не смеју бити у сукобу интереса у вези са рукописима које разматрају. Чланови за које се претпостави да би неко могао сматрати да су у сукобу интереса не учествују у поступку одлучивања о одређеном рукопису.

Рукописи се чувају као поверљив материјал. Информације и идеје садржане у рукописима не смеју се користити у личне сврхе без изричите писане дозволе аутора.

Уредништво гарантује да ће пре слања рукописа на рецензију из њега уклонити личне податке аутора (пре свега, име и афилијације). Уредник и чланови уредништва су дужни да предузму све разумне мере како би аутори/рецензенти остали анонимни током и након процеса рецензирања рукописа, у складу са описаном процедуром.

Избор рецензената спада у дискрециона права уредника.

Уредник и чланови уредништва часописа су дужни да: пружају стручну подршку у развоју часописа, учествују у промоцији часописа и подстицању стручњака из релевантних области да допринесу квалитету часописа као аутори и/или рецензенти,

дају предлоге рецензената за пристигле рукописе и да учествују у рецензирању радова.

Одговорности рецензената

Рецензенти су дужни да стручно и у задатим роковима доставе уреднику оцену научне, односно стручне вредности рукописа. Рецензент води посебну бригу о стварном доприносу и оригиналности рукописа. Рецензија мора бити непристрасна. Суд рецензената мора бити јасан и поткрепљен аргументима. Коментари којима се вређа личност и дело аутора сматрају се непримереним.

Рецензенти оцењују рукописе у односу на усклађеност садржаја с профилом часописа, значај и релевантност проблема којим се рукопис бави, адекватност примењених метода, научну вредност и оригиналност садржаних информација, аргументованост изнетих тумачења и закључака, стил и јасност излагања идеја, структуру текста и опремљеност текста. Рецензија има стандардни формат који обухвата оцене појединих димензија рада, писано образложење датих оцена и сугестије за ауторе, закључну препоруку за уреднике и коначну оцену (објавити, објавити уз мање исправке, потребне су веће исправке и поновна рецензија, не објавити), као и коментаре о рукопису упућене уреднику.

Рецензент не сме бити у сукобу интереса са ауторима рукописа или финансијером истраживања. Уколико такав сукоб постоји, рецензент је дужан да о томе правовремено обавести уредника.

Рецензент који себе не сматра довољно компетентним за тему којом се рукопис бави дужан је да обавести уредника да није у могућности да прихвати посао рецензирања датог рукописа.

Рецензенти треба да упозоре уредника ако имају основану сумњу или сазнање о могућим повредама етичких стандарда од стране аутора рукописа. Рецензенти треба да препознају релевантне изворе који у раду нису узети у обзир и могу да препоруче цитирање одређених референци, али не и да захтевају цитирање радова објављених у часопису Настава и васпитање или својих радова, ако за то не постоји оправдање, односно ако се тиме не доприноси квалитету рукописа. Рецензент треба да упозори уредника и уколико уочи битне подударност између рукописа који се разматра и других објављених радова, као и уколико има сазнања да је исти рукопис у процедури рецензије у неком другом часопису.

Од рецензената се очекује да својим сугестијама унапреде квалитет рукописа. Ако оцене да рад заслужује објављивање уз корекције, дужни су да прецизирају начин на који то може да се оствари.

Рукописи који су послати рецензенту морају се сматрати поверљивим документима. Рецензенти не смеју да користе материјал из рукописа за своја истраживања без изричите писане дозволе аутора.

Етичност публикавања

Разрешавање неетичних поступака

Сваки појединац или институција могу да у било ком тренутку уреднику и/или уредништву пријаве сазнања о кршењу етичких стандарда и другим неправилностима и да о томе доставе веродостојне информације/доказе ради покретања истраге. Поступак провере изнетих доказа одвија се на следећи начин:

- уредник доноси одлуку о покретању истраге;
- током тог поступка сви докази се сматрају поверљивим материјалом и предочавају само оним лицима која су директно обухваћена случајем;
- осумњиченим лицима пружа се прилика да одговоре на изнете оптужбе;
- ако се утврди да је заиста дошло до неправилности, оцењује се да ли је реч о мањем прекршају или грубом кршењу етичких стандарда.

Мањи прекршаји, без последица по интегритет рада и часописа, на пример када је реч о неразумевању или погрешној примени публицистичких стандарда, разрешавају се у директној комуникацији с ауторима и рецензентима, без укључивања трећих лица, на неки од начина нпр.:

- ауторима и/или рецензентима се упућује писмо упозорења;
- објављује се исправка рада, нпр. у случају када се са списка референци изоставе извори који су у самом тексту цитирани на прописан начин;
- објављује се *ератум*, нпр. ако се испостави да је грешка настала омашком уредништва.

У случају грубог кршења етичких стандарда, уредник / уредништво може да предузме различите мере:

- објављује саопштење или уводник у ком се случај описује;
- службено обавештава афилијативну организацију аутора/рецензента;
- повлачи објављени рада на начин описан у одељку *Политика повлачења*;
- изриче забрану објављивања у часопису на одређени временски период или трајно;
- предочава случај надлежним организацијама и регулаторним телима ради предузимања мера из њихове надлежности.

Ове мере се могу примењивати појединачно или истовремено. У процесу разрешавања случаја по потреби се консултују релевантне експертске организације, тела или појединци.

Приликом разрешавања етички спорних поступака уредништво се руководи смерницама и Комитета за етику публикавања (COPE)¹.

Спречавање плагијаризма

Настава и васпитање не објављује плагиране радове. Уредништво полази од става да је

¹ <https://publicationethics.org/>

плагирање, односно преузимање туђих идеја, речи или других облика креативног доприноса и њихово представљање као својих, грубо кршење научне и издавачке етике. Плагирање може да укључује и кршење ауторских права, што је законом кажњиво.

Плагирање обухвата:

- дословно (реч по реч) или готово дословно преузимање или смишљено, ради прикривања извора, парафразирање делова текстова других аутора без јасног назначавања извора, на начин описан у одељку *Одговорности аутора*;
- копирање једначина, података или табела из других докумената без правилног назначавања извора и/или без дозволе изворног аутора или носиоца ауторског права.

Рукопис у коме се утврде јасне индикације плагијаризма биће аутоматски одбијен у било којој фази процене рукописа. У случају да се плагијаризам открије у већ објављеном раду, рад ће бити опозван (повучен) у складу са процедуром описаном у одељку *Политика повлачења*.

Политика повлачења

У случају кршења права издавача, носилаца ауторских права или самих аутора, објављивања истог рукописа у више часописа, лажне тврдње о ауторству, плагијата, манипулације подацима у циљу преваре или било које друге злоупотребе и повреде етичких стандарда, објављени рад се мора опозвати.

Рад се може опозвати и да би се исправиле озбиљне и бројне омашке које није могуће обухватити објављивањем исправке. Опозив објављује уредник / уредништво, аутор(и) или обе стране споразумно.

Опозив има облик засебног рада који се приказује у садржају свеске и уреднички класификује као *Опозив* или *Ретракција*. У СЦИИндексу као матичној бази пуног текста успоставља се двосмерна веза (HTML линк) између оригиналног рада и ретракције. Оригинални рад се и даље чува у неизмењеном облику, с тим да се воденим жигом на PDF документу на свакој страници означава да је чланак повучен.

Опозиви се публикују према захтевима COPE разрађеним од стране ЦЕОН као издавача базе у којој се часопис примарно индексира.

Отворени приступ

Политика отвореног приступа

Настава и васпитање се издаје је у режиму тзв. отвореног приступа. Сав његов садржај доступан је корисницима бесплатно. Корисници могу да читају, преузимају, копирају, дистрибуирају, штампају, претражују пуни текст чланака, као и да успостављају HTML линкове ка њима, без обавезе да за то траже сагласност аутора или издавача.

Право да садржај користе без писане сагласности не ослобађа кориснике обавезе да

цитирају садржај часописа на начин описан у одељку *Лиценцирање*.

Архивирање дигиталне верзије

Све објављене свеске часописа архивирају се по закону у дигитални депозит Народне библиотеке Србије и истовремено полажу у Репозиторијум СЦИИндекса - Српског цитатног индекса као примарну базу пуног текста.

Наплата трошкова ауторима

Настава и васпитање не наплаћује трошкове објављивања ни ауторима нити трећим странама. Бесплатне су, како услуге пријављивања рукописа и њихове обраде, тако и услуге публикувања чланака. Не постоје било какви скривени трошкови.

Ауторска права и лиценцирање

Ауторска права

Аутори задржавају ауторска права над објављеним чланцима, а издавачу дају неексклузивно право да чланак објави, да у случају даљег коришћења чланка буде наведен као његов први издавач, као и да дистрибуира чланак у свим облицима и медијима.

Лиценцирање

Објављени чланци дистрибуирају се у складу са лиценцом Creative Commons Ауторство – Делити под истим условима 4.0 International (CC BY-SA). Допуштено је да се дело копира и дистрибуира у свим медијима и форматима, да се прерађује, мења и надограђује у било које сврхе, укључујући и комерцијалне, под условом да се на правилан начин цитирају његови првобитни аутори, постави линк ка оригиналној лиценци, назначи да ли је дело измењено и да се ново дело објави под истом лиценцом као и оригинално.

Корисници су при томе дужни да наведу пун библиографски опис чланка објављеног у овом часопису (аутори, наслов рада, наслов часописа, волумен, свеска, пагинација), као и његову ДООИ ознаку. У случају објављивања у електронској форми такође су дужни да поставе HTML линк, како са оригиналним чланком објављеним у часопису Настава и васпитање, тако и са коришћеном лиценцом.

Аутори могу да ступају у засебне, уговорне аранжмане за неексклузивну дистрибуцију рада објављеног у часопису (нпр. постављање у институционални репозиторијум или објављивање у књизи), уз навођење да је рад првобитно објављен у часопису Настава и васпитање.

Политика самоархивирања

Ауторима је дозвољено да објављену верзију рада депонују у институционални или тематски репозиторијум или да је објаве на личним интернет страницама (укључујући и профиле на друштвеним мрежама за истраживаче, као што су ResearchGate, Academia.edu, итд.), на сајту институције у којој су запослени у било које време након

објављивања у часопису.

Аутори су обавезни да притом наведу пун библиографски опис чланка објављеног у часопису Настава и васпитање (аутори, наслов рада, наслов часописа, волумен, свеска, пагинација) и да поставе линк, како на идентификатор дигиталног објекта (ДОИ тог чланка), тако и на коришћену лиценцу.

Одрицање од одговорности

Ставови изнети у објављеним радовима не изражавају ставове уредника ни чланове уредништва часописа. Аутори преузимају правну и моралну одговорност за идеје изнете у својим радовима. Издавач неће сносити никакву одговорност у случају испостављања било каквих захтева за накнаду штете.